

Współczesna romanistyka prawnicza w Polsce,
red. A. Dębiński, M. Wójcik, wyd. KUL, Lublin 2004, stron 385

Z uznaniem trzeba odnotować niezwykłą aktywność Katedry Prawa Rzymskiego Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, którą kieruje ks. prof. dr hab. Antoni Dębiński. Niedawno, bo w roku 2003 ukazał się jego znakomity podręcznik *Rzymskie prawo prywatne*. Obecnie kolejna publikacja: *Współczesna romanistyka prawnicza w Polsce*, będąca owocem Ogólnopolskiej Konferencji Katedr i Zakładów Prawa Rzymskiego, która odbyła się od 9–12 maja 2004 r. w Kazimierzu Dolnym nad Wisłą.

Konferencję zorganizowała Katedra Prawa Rzymskiego KUL, zapraszając do udziału ośrodki akademickie prawa rzymskiego z całej Polski. Była ona prezentacją badań prowadzonych w poszczególnych ośrodkach romanistycznych w naszym kraju. Zbiór referatów wygłoszonych podczas obrad oraz złożonych do publikacji, a następnie umieszczonych w recenzowanej książce, wskazuje na ogromne bogactwo treści i różnorodność problematyki, oczywiście skoncentrowanej wokół prawa rzymskiego. Trzeba dodać, że prelegenci-autorzy poszerzyli zakres zainteresowań także o inne prawodawstwa antyczne, takie jak prawo: sumeryjskie, babilońskie (akadyjskie), asyryjskie, hetyckie, egipskie, hebrajskie i helleńskie (greckie). W tej mozaice różnorodnych prawodawstw wiodącą rolę odgrywa prawo rzymskie. Ta rola polega na tym, że

oddziaływało ono na tworzenie się systemów prawnych w krajach europejskich i nie tylko, a wpływ ten – jak wykazują autorzy – trwa do dnia dzisiejszego.

Prawo rzymskie, w sposób szczególny, oddziaływało na prawo kanoniczne, co więcej we wczesnym Średniowieczu korzystano w Kościele bezpośrednio z niektórych przepisów prawa rzymskiego. Rozwijające się dynamicznie studia prawa rzymskiego w XII i XIII wieku, stały się zagrożeniem dla studiów teologicznych i dlatego niekiedy władza kościelna ograniczała je na niektórych uniwersytetach. W renesansie XVI-wiecznym następuje rozkwit badań i bezpośrednich studiów nad prawem rzymskim i jego recepcja w nowożytnych systemach prawnych.

Prawo rzymskie oddziaływało również na tworzenie się prawa polskiego. W Średniowieczu był to wpływ pośredni poprzez prawo kanoniczne zakotwiczone w prawie rzymskim. W późniejszych wiekach wpływ ten był bezpośredni, zwłaszcza na prawo karne. Rozkwit badań nad prawem rzymskim na polskich uniwersytetach nastąpił w XIX wieku.

Publikacja *Współczesna romanistyka prawnicza w Polsce* zawiera 23 artykuły. Omawiają one interesująco różne zagadnienia prawnicze. Stanowią jednak logiczną i zwartą całość, dzięki temu, że podstawowy i wiodący wą-

tek publikacji dotyczy wpływu praw rzymskiego na różnorodne ustawodawstwa europejskie, począwszy od starożytności, aż do czasów współczesnych. Książka jest cennym wkładem

do studiów nad prawem rzymskim. Może być przydatna dla wszystkich interesujących się prawem, zarówno nauczających, studentów, jak i praktyków.

Ks. Jan Maciej Dyduch

Życie pozagrobowe. Dziesięć rozmów o rzeczach ostatecznych,
WAM, Kraków 2005, stron

Człowiek od zawsze interesował się prawdą o sobie samym i własnym życiu, o jego początku i celu, o tym, co dla oczu i umysłu odkryte, a może szczególnie o tym, co dla oczu i ludzkiego rozumu nie w pełni dostępne. Życie i śmierć, niebo i piekło, dusza i ciało, życie ziemskie i życie wieczne to pytania, które stawia sobie każdy, bez względu na epokę, w której przyszło mu żyć, wyznawany światopogląd, czy religię, niezależnie od tego, ile liczy sobie lat ani nawet niezależnie od tego, czy kultura go formująca jest bliska czy daleka prawdzie o Bogu. Każdy bez wyjątku przynajmniej niepokoi się o własny los i o to, co jest tam, po drugiej stronie, za granicą życia. Zjawisko to obserwujemy również w naszej polskiej rzeczywistości. Zadziwiająco często przeróżne czasopisma na stronach tytułowych umieszczają prowokujące tytuły, znaki zapytania o sprawy ostateczne. Istnieje głód prawdy o życiu człowieka. Chrześcijańskie święta, a także współcześnie toczące się dyskusje wokół aborcji, klonowania, eutanazji, są pretekstem,

by poszukiwać odpowiedzi na te niepopularne, ale ostateczne kwestie: życia i śmierci oraz życia po śmierci.

Klimat naszych czasów doskonale oddaje motywację, dla której powstała książka Roberto Righetto pt. *Życie pozagrobowe. Dziesięć rozmów o rzeczach ostatecznych*, wydana nakładem Wydawnictwa WAM, Kraków 2005, w przekładzie Jana Macieja Głogoczewskiego (tytuł oryginalny: *Aldilà e dintorni. Dieci dialoghi sulle „cose ultime”*, Edizioni San Paolo 2002). Autora publikacji, włoskiego dziennikarza, sprowokowały te właśnie pytania: co wiemy o życiu pozagrobowym i czy ono nas jeszcze interesuje, a ponadto jakie jest nauczanie Kościoła na ten temat? Przeprowadził on ankietę wśród współczesnych teologów i filozofów, by tą drogą wykazać, że ciekawość życia po śmierci wciąż porusza człowieka XXI wieku, którym bardziej niż jego przodkom zawładnęło poczucie panowania nad światem, w którym żyje. Bezpośrednim pretekstem do zajęcia się prezentowaną w książce problematyką stały się